

مهارت‌های حرکتی ظریف

ارتباط اجتماعی

چشایی

برنامه‌ریزی و حل مشکل

رشد بازی

مهارت‌های حرکتی درشت

لامسه

حس تعادل

حس عمقی

هماهنگی چشم و دست

مهارت‌های دیداری-فضایی

آگاهی از خود

شنوایی

مشارکت

فصل

هر آنچه که در رابطه با
کاردرمانی برای کودکان
باید بدانید

قبل از این که به ارایه مطالب مربوط به یکصد فعالیت لذتبخش برای کمک به افزایش مهارت‌های کودکان شما بپردازیم، لازم است ارزش و اهمیت کاردرمانی و مزایای آن را در جهت پیشرفت توانمندی‌های مختلف کودکان گوشزد نماییم.

کاردرمانی می‌تواند کودک شما را در تمامی زمینه‌ها توانمند نماید.

در این فصل به فرآیند کاردرمانی، زمینه‌هایی که به طور معمول ارایه خدمات در آن‌ها قابل انجام است، راهکارهایی در جهت اصلاح فعالیت‌ها و ایده‌هایی برای اسباب بازی‌ها و اشیا مورد استفاده پرداخته می‌شود. همچنین توضیحاتی در رابطه با موارد متعددی از تشخیص‌های مختلف که می‌توانند از خدمات کاردرمانی بهره‌مند شوند داده خواهد شد.

تعریف کاردرمانی

کاردرمانی یعنی استفاده از فعالیت‌های هدفمند در راستای کمک به افراد برای رشد، بازتوانی، یا سازگاری تا در انجام امور روزمره زندگی مشارکت نمایند.

واژه کار در اینجا یعنی فعالیت‌هایی که امور روزمره زندگی ما را تشکیل می‌دهند. شغل یا حرفه مد نظر ما نیست. در این جا خواب، بازی و تفریح، کار، و مراقبت از خود (مانند: لباس پوشیدن، استحمام و غذا خوردن) مفهوم کار هستند. کاردرمانگران با مردم در تمامی رده‌های سنی از جمله: کودکان و بزرگسالان دارای ناتوانی‌های رشدی، افراد دارای آسیب‌های جسمی، عصبی و ذهنی سر و کار دارند.

این کارها همیشه در رشد انسانها نقش حیاتی داشته‌اند اما حوزه کاری کاردرمانی تا اوایل قرن بیستم یعنی تا زمان تأسیس سازمانی که اکنون تحت عنوان انجمن کاردرمانی آمریکا (AOTA) می‌باشد، ناشناخته بود. در ابتدا تمرکز این نهاد فقط بر جنبه‌های پزشکی بود اما به تدریج توسعه یافت و نیازهای اجتماعی مردم را هم در بر گرفت.

کار اصلی کودکان بازی است. بنابراین کاردرمانگران به کودکان و خانواده ایشان کمک می‌کنند تا فعالیت‌های بازی محور متناسب با شرایط خود را بیابند تا کودکان با توجه به نیازهای خود، شیوه‌های خانوادگی و سایر تأثیرات به منتهی ابعاد رشدی خاص خود برسند.

اهمیت بازی

بازی به عنوان کار اصلی دوران کودکی محسوب می‌شود. بازی یا play مفهومی فراتر از تفریح و game دارد و اساس رشد کلی، سلامت، و تندرستی را تشکیل می‌دهد.

رشد بازی از ابتدای تولد آغاز می‌شود. هنگامی که برای اولین بار طفل سعی در کشف محیط اطراف خود و برقراری ارتباط با اشیا و افراد دارد در واقع درگیر و دار بازیهای حسی-حرکتی است.

بازی منجر به رشد مهارت‌های حرکتی درشت و ظریف و پردازش حسی می‌شود. چرا که کودک حین بازی از عضلات بزرگ خود استفاده می‌کند تا آنها را قدرتمند سازد و آگاهی از بدن و هماهنگی حرکتی رشد می‌یابد. از دستان خود برای دستکاری و دسترسی داشتن به مواد استفاده می‌کند. در نهایت با استفاده از حواس مختلف خود هنگام بازی با محیط اطراف خود تعامل دارد.

بازی نقش عظیمی در رشد اجتماعی و عاطفی کودکان ایفا می‌نماید. فرصت‌هایی را برای تنظیم و ابراز احساسات پیچیده فراهم نموده و منجر به ایجاد ارتباط با دیگران شده و در نهایت ارتباط داشتن مفید و مؤثر با دیگران را یاد می‌دهد.

بازی به رشد و توسعه مهارت‌های سطوح بالاتر مانند: تفکر منطقی متوالی و انتزاعی، داشتن ذهن باز و مهارت‌های عملکردی اجرایی که زیربنای تحصیل و آموزش کلاسی هستند در کودکان کمک می‌نماید. کودکان دارای ناتوانی به جهت تفاوت‌هایی که به لحاظ جسمی، عاطفی-اجتماعی، حسی، و یا شناختی دارند هنگام بازی با مشکلاتی مواجه هستند. این مشکلات بر نحوه انجام بازی، انتقال افکار و بیان احساسات توسط ایشان تأثیر می‌گذارد.

کاردرمانگران کودک را حین بازی مشاهده می‌کنند و نحوه بازی کردن کودک را آنالیز می‌کنند تا تواناییهای کودک را دریابند، سپس با کودک و خانواده او کار می‌کنند تا مهارت‌های او را پرورش دهند و مشارکت او را بهبود دهند.

برای این که کودکان از کاردرمانی سود ببرند، بایستی فعالیتها برای ایشان معنی‌دار باشد. برای مثال چنانچه کودک شما دایناسورها را دوست داشته باشد، ترتیب دادن مسابقه عبور از موانع برای شکار دایناسور می‌تواند به رشد مهارت‌های حرکتی درشت او کمک کند و یا رنگ‌آمیزی تصاویر دایناسور به رشد مهارت‌های حرکتی ظریف وی کمک می‌نماید.

آیا کاردرمانی برای کودک من لازم است؟

آیا کودک شما در انجام امور شخصی خود مانند: لباس پوشیدن، غذا خوردن، قلم در دست گرفتن و نوشتن تکالیف درسی خود، پرتاب کردن و گرفتن یک توپ، حفظ آرامش خود به هنگام مواجه شدن با تغییر در امور روزمره، واکنش به صداها یا طعم‌های متفاوت، بازی با همسالان خود، حفظ تعادل حین بازی در زمین بازی، یا حفظ توجه سر کلاس درس مشکل دارد؟

کاردرمانی توانایی کمک به کودک شما در تمامی این موارد و حتی بیشتر از این را دارد. به طوری که کودک شما مستقل شود و تا حد امکان موفقیت را در بازی، اجتماعی شدن، آموزش، و انجام کارهای روزمره خود تجربه نماید.

پزشک و یا معلم کودک شما ممکن است استفاده از خدمات کاردرمانی را بر اساس هر یک از مشکلات پیش روی کودک توصیه نماید.

بدون در نظر گرفتن علت مشکلات موجود، کاردرمانی فرصتی عالی را در راستای کمک به کودکان و خانواده ایشان برای یادگیری مهارت‌های جدید و افزایش مشارکت کودکان در فعالیتهای روزانه ضروری، مفرح، و معنی‌دار فراهم می‌سازد.

در سال ۱۹۷۵، مقرر شد مدارس برای آموزش افراد دارای ناتوانی تأسیس گردد تا کودکان دارای ناتوانی از آموزش رایگان و عمومی متناسب با نیازهای خود به علاوه درمان بهره‌مند گردند.

در سال ۲۰۰۴، همزمان با تحت پوشش قرار دادن دانش آموزان دارای مشکلات یادگیری فرصت‌های بیشتری برای ارایه خدمات کاردرمانی در مدارس ایجاد شد.

کدام یک از کودکان می‌توانند از خدمات کاردرمانی بهره ببرند؟

همه کودکان می‌توانند از راهکارهای آموزشی مربوط به مشارکت در امور روزمره زندگی بهره‌مند شوند. با این وجود اجازه دهید اشاره‌ای داشته باشیم به برخی از تشخیص‌های معمول و مشکلات مرتبط با آن‌ها، سپس فعالیت‌هایی که کودکان می‌توانند با انجام آن‌ها عملکرد خود را بهبود بخشند و به طور موفقیت‌آمیز در انجام امور روزمره زندگی مشارکت داشته باشند را ارائه می‌نماییم.

بسیاری از این تفاوت‌های رشدی همپوشانی دارند. اما نیازهای منحصر به فردی نیز ممکن است وجود داشته باشد. برای مثال: کودکان دارای اختلال در پردازش حسی و اختلال طیف اوتیسم امکان دارد چالش‌های حسی مشترکی داشته باشند، اما نیازهای دیگری نیز دارند که کاملاً متفاوت هستند. والدین و مراقبین ایشان بایستی در نظر داشته باشند که از چه خدماتی می‌توانند برای کودک خود بهره‌مند شوند.

اختلال پردازش حسی (SPD)

پردازش حسی یعنی چگونگی دریافت، تفسیر، و پاسخ به اطلاعات حسی. انسان هشت حس منحصر به فرد دارد. پنج حس اولیه برای شما آشناست که عبارتند از: بینایی (دیدن)، شنوایی (شنیدن)، لامسه (لمس)، بویایی (بو)، و چشایی (مزه).

اما باید بدانید که سه حس دیگر هم وجود دارند که عبارتند از:

حس عمقی یا پروپریوسپتو که موقعیت بدن و حرکت آن را در ارتباط با محیط اطراف به شما اطلاع می‌دهد. حس حرکت یا وستیبولار که احساس داشتن تعادل را به شما می‌دهد و حرکت بدن را در رابطه با موقعیت سر موجب می‌شود.

حس درونی که احساسات درونی و حس مربوط به ارگان‌های داخلی بدن مانند تمایز قایل شدن بین گرسنگی، حس درد، حالت دلشوره که به داشتن احساس پروانه در معده تعبیر می‌شود، را اطلاع می‌دهد. کودکان مبتلا به اختلال پردازش حسی در یک یا چند مورد از حواس خود مشکلاتی دارند. این کودکان ممکن است به راحتی برانگیخته شوند و یا بر عکس به طور مداوم در جستجوی تحریکات حسی بیشتری باشند.

این کودکان ممکن است برای پاسخ به تحریکات حسی خاصی زمان خیلی زیادی صرف کنند، و یا این که اصلاً تحریکات را تشخیص ندهند.

این کودکان ممکن است نیروی بیش از حد و یا کمتر از حد معمول بر چیزها وارد کنند. تفسیر نادرستی از نشانه‌های اجتماعی داشته باشند، قادر به تعدیل و تنظیم احساسات خود نباشند و مشکلاتی در رابطه با غذا خوردن و یا سایر کارهای خود مراقبتی داشته باشند.

کاردرمانگران می‌توانند به این کودکان کمک کند تا با استفاده از بازی با هدف کشف حواس به ویژه در انجام امور روزمره زندگی پردازش حسی متناسبی داشته باشند.

کاردرمانگران می‌توانند به خانواده‌ها هم کمک کنند تا کارهایی را در راستای تطبیق محیط منزل با نیازهای حسی کودک خود انجام دهند.

اختلال طیف اوتیسم (ASD)

اختلال طیف اوتیسم (ASD) یک ناتوانی رشدی است که چگونگی درک فرد از محیط اطراف خود و ارتباط با دیگران را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

این افراد چالش‌هایی در ارتباطات کلامی و غیر کلامی دارند، مشکلاتی در تعاملات اجتماعی دارند، علاقمندی بیش از حد به برخی چیزها دارند، یکنواختی و عدم تغییر ساختاری موارد معمول را ترجیح می‌دهند، و مشکلاتی در پردازش حسی دارند.

(ASD) دامنه وسیعی دارد اما در هر فرد منحصر به خود اوست.

کاردرمانگران در تعیین مهارت‌هایی که نیازمند رشد و توسعه هستند می‌توانند کمک کنند.

اقداماتی که یک کاردرمانگر می‌تواند در این رابطه انجام دهد عبارتند از:

- ✓ استفاده از رویکردهای حسی
- ✓ اصلاح فعالیت‌های صدمه زننده و مخرب
- ✓ امکان مشارکت اجتماعی معنی‌دار از طریق بازی

- ✓ فراهم نمودن فرصت‌هایی برای انواع مختلفی از ارتباطات
- ✓ و در نهایت استفاده از تصاویر برای کمک به آموزش و انجام کارهای روزمره.

اختلال بیش‌فعالی به همراه نقص توجه (ADHD)

اختلال بیش‌فعالی به همراه نقص توجه (ADHD) با علایمی مانند: بی‌توجهی، بیش‌فعالی، و تکانشگری شناخته می‌شود.

کودکان مبتلا به ADHD غالباً در عملکردهای اجرایی که شامل وظایفی مانند: برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی ایده‌ها، حل مشکل، و تنظیم عواطف هستند، مشکل دارند.

فعالیت‌های کاردرمانی برای کودکان ADHD شامل طراحی و تکمیل دوره‌های چندگانه با تأکید بر موارد زیر می‌باشد:

- ✓ تمرکز بر بهبود توجه و حل مشکل
- ✓ تهیه فهرستی برای تکمیل وظایف روزمره
- ✓ یا انجام تمرینات بدنی قبل از شروع فعالیت‌های نشسته به منظور بهبود توجه.

فلج مغزی و سایر اختلالات نورولوژیک

فلج مغزی عبارت است از یک اختلال حرکتی که در نتیجه آسیب به مغز قبل از تولد یا در مدت کوتاهی پس از تولد ایجاد می‌شود.

تظاهرات فلج مغزی شامل: شلی و یا سفتی عضلات، حرکات غیرارادی، وضعیت بدنی نامتقارن، اختلالات هماهنگی، و مشکلات مربوط به راه رفتن است.

اختلالات حرکتی ممکن است فقط در پاها بروز نمایند. اما امکان دارد تنه، بازوها، دست‌ها، سر، و یا حتی توانایی‌های شناختی، دیداری، و گفتاری هم درگیر شوند.

سایر اختلالات نورولوژیک هم وجود دارند که ممکن است تظاهرات مشابهی داشته باشند که شامل: ضایعات تروماتیک یا ضربه مغزی، عفونت‌های ویروسی که مغز و نخاع را درگیر می‌سازند، و اختلالات تشنجی هستند.